

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי ממש; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרישה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק ו – סודו שחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית: (קראא – סדר קריאת; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קראא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.1 דברים שפטים טז, יח

דברים שפטים טז, יח: שפטים ושטרות תתן להם ככל ששעריך אשר ה' אלהיך נתן להם לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק:

רש"י בכל שעריך – בכל עיר ועיר (ראה ספרי פרשה ד קמד). לשבטיך – מוסב על תתן להם: שופטים ושטרות תתן להם לשבטיך ככל שעריך אשר ה' אלהיך נתן להם לשבטיך – מלמד שמושיבין דיינין לכל שבט ושבט ובכל עיר ועיר (ראה שם).

בבלי סנהדרין פ"ב, משנה. זקן ממרא על פי בית דין, שנאמר (דברים שפטים י"ח) כי יפלא ממך דבר למשפט. שלשה בתי דינין היו שם, אחד יושב על פתח הר הבית, ואחד יושב על פתח העזרה, ואחד יושב בלשכת הגזית, באין לזה שעל פתח הר הבית, ואומר: כך דרשתי, וכך דרשו חבירי, כך לימדתי וכך לימדו חבירי. אם שמעו – אמר להם, ואם לאו – באין להן לאותן שעל פתח עזרה. ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חבירי, כך לימדתי וכך לימדו חבירי, אם שמעו – אמר להם, ואם לאו – אלו ואלו באין לבית דין הגדול שבלשכת הגזית, שממנו יוצא תורה לכל ישראל, וגו'.

ר' צדוק הכהן מלובלין – פרי צדיק דברים פרשת שופטים לומד מ-בבלי סנהדרין פ"ב, כי שלושה בתי דינין שליד המקדש מרומים בפסוק (ס"ז, יח) שפטים ושטרות תתן להם ככל ששעריך וגו'. תתן להם היינו שתתן בלבך שפטים ושטרות (כמו שנתבאר במאמר הקודם). ואמר הלשון ככל-שעריך שתיבת כל כולל שלוש (כידוע מכמה מקומות) והוא כמו שאמרו (סנהדרין פ"ו ב) שיש שלושה בתי דינין אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה ואחד יושב בלשכת הגזית. והם כנגד קדושת השלושה מחנות על פתח הר הבית נראה בפשוטו שהוא מבחין להר הבית והוא קדושת ירושלים מחנה ישראל. ועל פתח העזרה היינו בהר הבית והוא קדושת מחנה לוי. ובלשכת הגזית הוא כנגד מחנה שכנה היה פתוח לחציו שבקודש שלא היה מחיצה ביניהם (יומא כ"ה א) וגו'.

שפטים ושטרות – מונח רביעי, בתפקיד של לפחות ארבע. לכל עם ישראל מערכת משפטית בעלת חמשה שלבים: שלושה שלבים ליד המקדש הממונה על כולם בלשכת הגזית, ותחתיו היושב על פתח העזרה, ותחתיו היושב על פתח הר הבית, ותחתיו שני שלבים במדינה בית דין לכל שבט, בית דין לכל עיר.

כמו-כן היה בית דין של כהנים לעניני המקדש. משנה מסכת כתובות פרק א משנה ה האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתייחד עמה אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת כהן כתובת מנה בית דין של כהנים היו גובין לבתולה ארבע מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים: בבלי עירובין לב, א, פסחים צ, ב, דאמר רב שמעיה: חזקה אין בית דין של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופר.

דברים שפטים טז, כא: ס לא-תטע להם אשקה כל-עץ אצל מזבח ה' אלהיך אשר תעשה-להם: לא-תטע להם אשקה – מרכא תביר טפאא,

רש"י אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית, עיקר שפת"ח כי לא תטע נופל גם כן על נטיעת אוהל וגו'

בבלי תמיד כ"ט, א גפן – דתניא: גפן זהב היתה עומדת על פתח ההיכל, ומודלה על גבי כלונסות, וכל מי שמתנדב עלה (דף כ"ט, ב) או רגיר או אשכול – מביא ותולה בה. אמר ר' אלעזר ברבי צדוק: מעשה היה ונמנו עליה שלש מאות כהנים לפנותה.

רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פ"ו ה"ט הנוטע אילן אצל המזבח או בכל העזרה בין אילן סרק בין אילן מאכל אע"פ שעשאו לנוי למקדש ויפי לו הרי זה לוקה שנאמר לא תטע להם אשקה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך, מפני שהיה זה דרך עובדי כוכבים נוטעין אילנות בצד מזבח שלה כדי שיתקבצו שם העם. ה"י אסור לעשות אכסדראות של עץ במקדש כדרך שעושין בחצרות אע"פ שהוא בבנין ואינו עץ נטוע הרחקה יתירה היא שנאמר כ"ל-עץ, אלא כל האכסדראות והסבכות היוצאות מן הכותלים שהיו במקדש של אבן היו לא של עץ. (ההשגת הראב"ד / אלא כל האכסדראות וכו' של אבן היו לא של עץ. א"א לשכת העץ בית היתה, בימה של עץ שעושין למלך בשעת הקהל לשעתה היתה, וכן גזוטרט שהקיפו בעזרת נשים בשמחת בית השואבה לשעתה היתה.)

ספר החינוך מצוה תיד אמרו חכמים על מי שהוא מעמיד דין שאינו הגון כאילו הקים מצבה, שנאמר [דברים ט"ז, כ"ב], ולא תקים לה מצבה. ואם הוא מקום שיש בו תלמידי חכמים אמרו שהוא כאילו נטע אשרה, שנאמר [שם, כ"א], לא-תטע להם אשקה כל-עץ אצל מזבח ה' אלהיך [סנהדרין ז' ע"ב].

לא-תטע להם אשקה – מרכא תביר טפאא, קבוצת פרטים הקשורה לנושא משמעויות מלת נטיעה אצל מזבח ה' והלכות שונות לפרטים לפי משמעות נטיעה. אשקה – טפאא, פותחת טפה לאפיין את כל קבוצת הפרטים מהכתוב אחריה עץ ובהרחבה כ"ל-עץ. האיפיון עץ משמע הנוטע בארץ, ומהרבי כ"ל-עץ, משמע גם עץ כרות, ועוד המלה נטיעה מושאלת לבניית בית כמו נטע אוהל. אבל בעוד המלים כ"ל-עץ מרבות משמעויות נוספות לנטיעה, טעם כ"ל-עץ – אתנה, מגביל האיסור רק לדברים בעלי משמעות נטיעה. אבל אכסדראות וסבכות אף הנראות כמו עץ אך עשויות מאבן, וכן בית ששימש לעניני המקדש, וכן עזרי עץ זמניים, וכעין עץ גפן ממתכת מותרים.

אצל – רביעי, אפשר מרמז על ארבעה מקומות לאסור נטיעה כפשוטה ובמשמעויות מושאלות (עץ כרות, בנין בית): (א) סמוך למזבח, (ב) בכל העזרה, (ג) כפי רמב"ן אזהרה לנוטע ולבונה בהר הבית, והבונה בהר הבית אסמכתא מדבריהם (של סופרים) ואפשר כי הרמז לכך בטעם רביעי זה, (ד) בהשאלה למנוי דין שאינו הגון, כאילו נטע אשרה.

דברים שפטים י"א: לא-תזבח להם אלהיך שור ונשה אשר יהיה בו מום כל מום כל דבר רע כי תזבחה ה' אלהיך הוא: ס אור החיים (א) לא תזבח וגו' אשר יהיה בו מום. ולא אמר אשר בו מום כפי מה שדרשו רבותינו ז"ל (בספרי) שבא הכתוב לאסור מום

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השטרות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספקא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטוח; מרכא תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצג פסוק – הקש; השלישיה: (קרא – סדר קריאת; אולא = גיש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קרא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר"י שמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

עובר רמוז בחתיבת יהיה לומר כל להיות מום בין קבוע בין עובר:

ואפשר עוד לומר, שאם הוחלה בה אבר שנעשית בו בעלת מום ואמרו הרופאים שעל כל פנים צריך לחותכו הגם שעדיין לא חתכו הרי זה פסול, והוא אומרו לא-תבחה וגו', אֲשֶׁר יִהְיֶה בָּל מוֹם פירוש הגם שעתה אינו מום כיון שעומד להיות מום לא תזבחנו:

אֲשֶׁר יִהְיֶה בָּל מוֹם – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, ע"פ אור החיים שני פירושים למצב לכתחילה ובפועל.

(א) בהמה בעלת מום עובר לכתחילה בשעה שהמום בה פסולה לקרבן, אבל בפועל כאשר המום עבר היא כשרה לקרבן ואין אומרים כיון שנדחית תיפסל לתמיד.

(ב) בהמה ש-הוחלה בה אבר ש(בעתיד) נעשית בו בעלת מום ואמרו הרופאים שעל כל פנים צריך לחותכו הגם שעדיין לא חתכו הרי זה פסול, והוא אומרו לא-תבחה וגו', אֲשֶׁר יִהְיֶה בָּל מוֹם פירוש הגם שעתה (לכתחילה) אינו מום כיון ש(בפועל בעתיד) עומד להיות מום לא תזבחנו:

לא-תבחה – תראא, בתפקיד אומדנה, ע"פ אור החיים בהמה ש-הוחלה בה אבר ש(בעתיד) נעשית בו בעלת מום ואמרו הרופאים (על פי אומדנה) שעל כל פנים צריך לחותכו

דברים שפטים יז,י: וְעִשִׂיתָ עַל-פִּי הַדִּבָּר אֲשֶׁר יִצְדִּיקוּ לְךָ מִן-הַמִּקְוִים הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמְרַתְּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרְוּךָ: בבלי עבודה זרה ח,ב אמר רב נחמן בר יצחק: לא תימא דיני קנסות, אלא שלא דנו דיני נפשות. מ"ט? כיון דחזו דנפיש להו רוצחין ולא יכלי למידן, אמרו: מוטב נגלי ממקום למקום כי היכי דלא ליחייבו, דכתיב: (דברים יז) וְעִשִׂיתָ עַל-פִּי הַדִּבָּר אֲשֶׁר יִצְדִּיקוּ לְךָ מִן-הַמִּקְוִים הַהוּא, מלמד שהמקום גורם.

תוספות אלא שלא דינו דיני נפשות - ואם תאמר והא אמרינן בפרק אלו נערו (כתובות דף ל. ושם) משחרב בית המקדש אע"פ שבתלו ד' מיתות דין ד' מיתות לא נתבטלו כנאמר ב-בבלי כתובות ל,א והאמר רב יוסף, וכן תני רבי חיאי: מיום שחרב בית המקדש, אף על פי שבתלו סנהדרין, ארבע מיתות לא בטלו; לא בטלו? הא בטלו לה! אלא, (דף ל,ב) דין ארבע מיתות לא בטלו, מי שנתחייב סקילה - או נופל מן הגג או חיה דורסתו, ומי שנתחייב שריפה - או נופל בדליקה או נחש מכישו, ומי שנתחייב הריגה - או נמסר למלכות או ליסטים באין עליו, ומי שנתחייב חנק - או טובע בנהר או מת בסרוניכי!

תוספות מלמד שהמקום גורם - וא"ת והא ירושלים נמי איקרי מקום לגבי אכילת קדשים ומעשר שני וכתוב במקום אשר יבחר ה' וי"ל דלגבי דיני נפשות לא איקרי מקום אלא לשכת הגזית שהיתה חציה בקדש וחציה בחול והיינו טעמא משום דבעי' סנהדרין סמוך לשכינה והכי נמי אמרינן (לקמן דף נב). כל המעמיד דין שאינו הגון כאילו נטע אשרה אצל מזבח דכתיב שופטים ושוטרים וסמך ליה לא תטע לך אשרה אצל מזבח ה' וליפוך גלו וישבו בחנות אע"פ שחנות עצמו היה בהר הבית מ"מ לא היה סמוך לשכינה כלשכת הגזית וא"ת מנלן קפידא במקום שאר חייבי מיתות שלא בזקן ממרא דקרא לא כתיב אלא בזקן ממרא ויש לומר דדרשינן כל זמן שסנהדרין גדולה במקומה כדין אצל מזבח אז שופטים תתן לך בכל שעריך לשפוט דיני נפשות נסתלקו הם בטלו כל דיני נפשות [וע"פ תוס' שבת טו. ד"ה אלא ותוס' סנהדרין יד: ד"ה מלמד].

וְעִשִׂיתָ – רביעי, אפשר ע"פ תוספות ע"ז ח,ב המסתמך על כתובות ל,א, לומר משחרב בית המקדש אע"פ שבתלו ד' מיתות דין ד' מיתות לא נתבטלו. רביעי ירמוז על קיום ארבע מיתות ב"י"ד כאשר ביה"ד הגדול יושב בלשכת הגזית או על כעין קיומם בגזירת ב"י"ד של מעלה, כאשר ביה"ד הגדול לא יושב בלשכת הגזית. הישיבה עצמה מתבררת בהמשך הפסוק.

על פי הדבר אשר יצדקו לך מן המקום ההוא – פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין בנין אב שמקום הסנהדרין הגדולה בלשכת הגזית גורם, הנדרש מדין נפשות בזקן ממרא לשאר דיני נפשות בכל סנהדרי שהיא. פירשו תוספות רק בזקן ממרא הקפידה התורה לציין מקום סנהדרי גדולה אצל מזבח לדיני נפשות כך דרשינן כל זמן שסנהדרין גדולה במקומה כדין אצל מזבח אז שופטים תתן לך בכל שעריך לשפוט דיני נפשות נסתלקו הם בטלו כל דיני נפשות [וע"פ תוס' שבת טו. ד"ה אלא ותוס' סנהדרין יד: ד"ה מלמד].

והרלב"ג פירש שמקום הסנהדרין הגדולה בלשכת הגזית גורם לשמוע לדבריהם ואם יצאו משם העובר על דבריהם לא מחויב מיתה. **רלב"ג** (י) וְעִשִׂיתָ עַל-פִּי הַדִּבָּר אֲשֶׁר יִצְדִּיקוּ לְךָ מִן-הַמִּקְוִים הַהוּא - צוה בכאן לעשות בהוראה הזאת לפי מה שהסכימו בית דין הגדול שבמקום הבחירה. ולפי שלא היה צריך לומר מן-המקום ההוא, למדנו מזה שאם יצאו מן-המקום ההוא והגידו, לא יחויב לשמוע לדבריהם, ומי שעבר על דבריהם אינו חייב מיתה; כי התורה דקדקה שיגידו זה מן-המקום ההוא. וְשִׁמְרַתְּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרְוּךָ: וגו' - מגיד שאנחנו מחוייבים להמשך לדבריהם בדברי התורה ובכל מה שיבארו ממנה, ולזה אמר: כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרְוּךָ:

דברים שופטים יז,טו: שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא-אחיך הוא:

ב-שום תשים עליך מהכפילות משמע רבוי מלך אבל מפשטות הפסוק אין לרבות כי בזמן מסוים יש רק מלך אחד, אם כן מניין דרשת רש"י שימות הרבה כתובים כאן, ועל זה באה שיטת התוספות ואומרת שכאשר ממשמעות הפסוקים משמע למעט אז לא מרבים, ולמלך ממנים רק אחד ואין רבוי.

אפשר לתרץ מחלוקת זאת ע"פ תבנית הטעמים של שום תשים עליך מלך – מונח מהפך פשטא זקף-קטן, ע"פ רש"י יבמות קב,א שימות הרבה כתובים כאן, שיהו מקרב אחיך. לזה ירמוז טעם מונח במלת שום לפני תבנית הטעמים של הקרא תשים עליך מלך – מהפך פשטא זקף-קטן. לתבנית זאת דרשה אחת כפשוטו המתחסת למלך.

טעם מונח הקודם לתבנית טעמים כלשהי, שכאן היא מהפך פשטא זקף-קטן, מרמז לרבוי פעמים של השימוש בתבנית הטעמים ובתוכנה. כאן רבוי אוזרת תשים עליך מלך.

בתוך כתוב זה נתחיל במלת וטעם מלך – זקף-קטן המרמז לשתי דרשות: (א) פשוטו של מקרא לענין מנוי מלך לישראל, (ב) תשים עליך – מהפך פשטא, מוציא מפשטו של מקרא ומלת מלך כפי שמונים רמב"ם וספ"ק משנה. ולכל מינוי שררות בישראל מדאורייתא נדרש זקף-קטן מרבה שימות הרבה של שררות שהן לא מלך כפי שמונים רמב"ם וספ"ק משנה. ולכל מינוי שררות בישראל מדאורייתא נדרש שלא יהא מגוי או גר או בן גרים עד שיהא אביו או אמו מישראל. דרך הסבר זאת מתאימה לכולי עלמא.

מקרב אחיך – מונח רביעי, לפחות ארבע וכאן שררות רבות הנקראות מלך בשררות אלו נמנים ע"פ רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד שר צבא שר חמשים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה לשדות, ואין צריך לומר דין או נשיא שלא יהא אלא מישראל, וב- כסף משנה הלכות מלכים פ"א ה"ד הוסיף עליהם ... לרבות שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי דינין מכין ברצועות ת"ל מקרב אחיך תשים עליך.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודו שנתלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן; 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדפא – סדר קדימות; אולא = גרש"ט – יוצא מהענין; קדפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר"י שמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.2 דברים שפטים טז, יח

דברים שופטים יז, טו:

שׁוֹם תִּשִׁים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ

מִקְרָב אֲחִיךָ תִּשִׁים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ לֹא תִּוְכַל לָתֵת עֲלֶיךָ אִישׁ נִכְרִי אֲשֶׁר לֹא-אֲחִיךָ הוּא:

ההסבר הבא נערך בעזרת "נחלת יעקב" פירש רש"י בבלי יבמות קבא, ע"יך הוא דבעינן מקרב אחיך - אבל על הגר אפי' חבירו אתה מקים עליו, דיין בכלל מלך דכתיב (משלי טז), מלך במשפט יעמיד ארץ. אם דומה דיין למלך שאין צריך כלום יעמיד ארץ ועוד שימות הרבה כתובים כאן כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך.

נשאלת השאלה הבאה: שׁוֹם תִּשִׁים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ פשט משמעות הכתוב, שבזמן מסוים יש רק מלך אחד, כלומר אין לרבות, אם כן מניין דרשת רש"י שימות הרבה כתובים כאן.

מצאנו ב-בבלי בבא מציעא לאא, שכאשר כתב רחמנא לשון כפולה כגון (שמ' מש' כנה) עֲזָב תַּעֲזָב, (דב' ל'ת' כנה) שִׁלַּח תִּשְׁלַח וכד', לשון כפולה בא לרבות פעמים חוזרות של ביצוע הפעולה, וב- בבלי בבא מציעא לאא, על מות יומת (24 פעם בתנ"ך) אם אינך יכול להמיתו במיתה שחייב בה לפי העבירה המיתהו בכל מיתה שימות בה (וכן בבלי סנהדרין מחב), (אופן אחר, ריבה אופן ביצוע מיתה חליפי).

ההסבר הבא נערך בעזרת הרב יוסף אוסטרי הי"ו ועל הפסוק (שמ' ל'ת' לאא), מִחֲלִילֶיךָ מוֹת יוֹמָת ב-בבלי שבת עא, כתב חילוק מלאכות מנלן, אמר שמואל אמר קרא (שמ' ל'ת' לאא), מִחֲלִילֶיךָ מוֹת יוֹמָת מיתות הרבה על חילול אחד, שואלת הגמרא האם במזיד כתיב ועונה אם אינו ענין למזיד (במיתה הנלמדת מ-) דכתיב (שמ' ויקהל להב), כָּל-הָעֵשָׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמָת: תנהו ענין לשוגג ומה יוֹמָת (רש"י) (מתקן) מוֹת יוֹמָת. יומת בממון ועוד ב-רש"י לאפושי קרבנות (לרבות הוצאות ממון לקרבנות חסאת)) שואל תוס' לא יכול להיות על מזיד כי אי אפשר להרגו בכמה מיתות, ומתוך שללא פסוק אחר הייתי אומר שהפסוק מדבר במזיד ו- מוֹת יוֹמָת דברה תורה כלשון בני אדם, אבל כיון שיש פסוק אחר ללמד מיתה למזיד אם כך הפסוק מוֹת יוֹמָת מדבר בשוגג ובא לרבות קרבן על כל שגגת מלאכה בהעלם אחד. תורה תמימה הערה כז על פ' תוס' שבת עא, שמיתות הרבה הכוונה להרבה קרבנות חסאת על שגגת מלאכות רבות בהעלם אחד. ע"כ הרב אוסטרי הי"ו

וכן דעת רבנן ב-(דב' ראה טויד) הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ אולי תאמר שרק אם התברך הבית בזכות העבד תעניק לו מענק ביציאתו, בא ללמד שגם אם לא התברך.

אולם רבי אלעזר בן עזריה חולק וסובר שאם לא התברך הבית לא מעניקים לעבד. אם כן מה יעשה עם המלים הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ, המענה הוא דברה תורה כלשון בני אדם, וגם רבי שמעון סובר דברה תורה כלשון בני אדם.

שואל התוספות האם שניהם חולקים על כל הדרשות לעיל של רבי הפעמים כפי שהוסבר בכל מקום, מתוך התוס' ויש לומר דדווקא הכא בהני תרי קראי (דב' ראה טויד) וְהַעֲבַט תַּעֲבִיטְנוּ ו- (דב' ראה טויד) הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ)) אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם, דמוכחי – פירוש שמהפסוקים משמע למעט כמו הענין של הַעֲנִיק תַּעֲנִיק שכתוב אֲשֶׁר בִּרְכָךָ (רק כאשר התברך תעניק) דברים ראה טו, יד: הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצְאֲנֶיךָ וּמִגִּרְנֶיךָ וּמִיִּקְבֹּכֶךָ אֲשֶׁר בִּרְכָךָ ה' אֱלֹהֶיךָ תִּתֵּן לוֹ:

לכן מביא התוס' דוגמא נוספת (שמ' מש' כביא) נָגַב יִנְגַב שדרשינן בגמרא מהכפילות שבא לרבות גם אבידה והגמרא שואלת למאן דאמר שדברה התורה כלשון בני אדם מה איכא למימר, ומבאר התוס' שכאשר ממשמעות הפסוקים משמע למעט אז לא מרבים. טט – תבנית הטעמים של נָגַב יִנְגַב – מרכא טפאח, בתפקיד יתור לרבות, תומכת בדרשת הגמרא לרבות גם אבידה, אבל לעצם גניבת פקדון או אובדן פקדון מובן שאין רבוי אלא זה פעם אחת בלבד מבחינת המפקיד שכאשר מבקש החזרת הפקדון, זה איננו.

טט - הפסוקים יוצאי הדופן מצד המשמעות שאין לרבות על-אף כפילות הלשון לעומת הרבוי פעמים בפסוקים האחרים, אין בהם מונח לפני המלים המורות על כפילות פעולה וזה תומך שאין רבוי שמוט משפטים כביא: וְאִם-נָגַב יִנְגַב מִעֲמֹו יִשְׁלַם לְבַעְלָיו:

דברים ראה טו, ט: כִּי-פָתַח תִּפְתָּח אֶת-יְדֶךָ לֹו וְהַעֲבַט תַּעֲבִיטְנוּ דִי מִחֲסָרֹו אֲשֶׁר יַחֲסֵר לוֹ: פתח תפתח מוסכם הרבוי על כולם, והעבט העבטנו ממועט

ב-שׁוֹם תִּשִׁים עֲלֶיךָ מהכפילות משמע רבוי מִלֶּךְ אבל מפשטות הפסוק אין לרבות כי בזמן מסוים יש רק מִלֶּךְ אחד, אם כן מניין דרשת רש"י שימות הרבה כתובים כאן, ועל זה באה שיטת התוספות ואומרת שכאשר ממשמעות הפסוקים משמע למעט אז לא מרבים, ולמלך ממנים רק אחד ואין רבוי.

אפשר לתרץ מחלוקת זאת על פ' תבנית הטעמים של שׁוֹם תִּשִׁים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ – מונח מהפך פשטא זקף-קטן, טעם מונח הקודם לתבנית טעמים כלשהי, שכאן היא מהפך פשטא זקף-קטן, מרמז לרבוי פעמים של השימוש בתבנית הטעמים ובתוכנה. כאן רבוי אוזרתת שׁוֹם עֲלֶיךָ מִלֶּךְ

בתוך כתוב זה נתחיל במלת וטעם מִלֶּךְ - זקף-קטן המרמז לשתי דרשות: (א) פשוטו של מקרא לענין מנוי מלך לישראל, (ב) תִּשִׁים עֲלֶיךָ – מהפך פשטא, מוציא ממשמעותו של מקרא ומלת מִלֶּךְ משמעותה שררה (מנהיגות), ואז שׁוֹם – מונח לפני התבנית מהפך פשטא זקף-קטן מרבה שימות הרבה של שררות שהן לא מלך כפי שמונים רמב"ם וספ' משנה. ולכל מינוי שררות בישראל מדאורייתא נדרש שלא יהא מגוי או גר או בן גרים עד שיהא אביו או אמו מישראל. דרך הסבר זאת מתאימה לכולי עלמא.

לשיטת תוס' למד"א דיברה תורה כלשון בני אדם וכאשר מתוכן הענין מובן שאין רבוי, יקשה על דרשת חז"ל שׁוֹם תִּשִׁים לרבות שימות הרבה, שהרי בפסוק כתוב מלך, אם כן יש כאן מיעוט, מניין לרבות שימות הרבה, ויש לומר כי לדרשת חז"ל יש אסמכתא בתבנית הטעמים מונח מהפך פשטא זקף-קטן לשימות הרבה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
 המצוות הששור: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – יתור
 לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב
 אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ"צ פסוק – הקש; השלישיה:
 (קראא – סדר קריאת; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קראא ואלא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ - מרכא תביר מרכא טפחא אתנה. קבוצת פרטים שלא על כולן חלה אותה הלכה. ואפשר כי לכך כתב **רמב"ם**
הלכות מלכים פ"א ה"ג אין מעמידין מלך בתחילה אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, כיהושע שמינהו משה
 רבינו ובית דינו, וכשאלו דוד שמינם שמואל הרמתי ובית דינו.
 ונלמד מכאן כי ממליכים מלך ע"פ בית דין של שבעים ואחד ונביא, או ע"פ נביא לבד כי בהמלכת שאלו ודוד לא היה בית דינו של שמואל
 עמו. אפשר כי הודיע להם אח"כ.

רבוי שררות שהוזכרו לעיל נדרש מהקרא **מִקְרָב אֶחָיֶךָ** – מונח רביע, לפחות ארבע וכאן שררות רבות הנקראות **מְלָךְ**. בשררות אלו
 נמנים ע"פ **רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד** שר צבא שר חמשים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה
 לשדות, ואין צריך לומר דין או נשיא שלא יהא אלא מישראל, וב- **כסף משנה הלכות מלכים פ"א ה"ד** הוסיף עליהם ... לרבות
 שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופרי דיינין מכין ברצועות ת"ל **מִקְרָב אֶחָיֶךָ תְּשִׂים עֲלֶיךָ** ...

מְלָךְ – ונראה כי הריטב"א סבור כי מלך חייב להיות מיוחס לגמרי שאביו ואמו מישראל, אבל שאר שררות מספיק שאביו או אמו יהיו
 מישראל. כגון דין כפי רש"י ב-**בבלי יבמות קבא**, דין בכלל מלך דכתיב **(משלי כטז)** **מְלָךְ בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אַרְצָא** אם דומה דין
 למלך שאין צריך כלום יעמיד ארץ

כתב **הרמב"ם הל' סנהד' פ"א ה"א**, כי בדיני נפשות ידונו רק כהנים, לויים וישראלים המשיאין לכהונה
 וב- **שו"ע חו"מ סי' ז סעי' א** בית דין של ג', א' שהיה אחד מהם [א] ג', א' הרי זה פסול לדון [ב] לישראל, ג' [ב] אלא אם כן
 היתה אמו [ד] [ג] או אביו (מרדכי בשם תוספות פ"ב מצות חליצה) מישראל. א (א) ה' [ד] וגר דן את חברו הגר, אע"פ שאין אמו
 מישראל. (ועיין בי"ד סוף סימן רס"ט).

וב**בבלי גיטין סבא**, נאמר כי **רבנן** איקרו **מלכים**. ובאלו יכול להיות גר או בן גרים שאין לו אב ואם מישראל.

ולגבי הדיין נדרש ב-**בבלי יבמות קבא**, **בבלי כתובות יז** דין ישראל (בן אב ישראל, אמו יכולה להיות גורת) יכול לדון בדיני נפשות
 של ישראל, אבל דין גר ידון בדיני גר.
בבלי שבת יא, אמר רב חמא: מאי קרא - דכתיב (קהלת י') אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו וגו'
רש"י שבת יא, שמלכך - דיינך, שהדיין קרוי מלך, שנאמר מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט).

מִקְרָב אֶחָיֶךָ תְּשִׂים עֲלֶיךָ מְלָךְ לֹא תוּכַל לְתַת עֲלֶיךָ אִישׁ נִכְרִי אֲשֶׁר לֹא-אֶחָיֶךָ הוּא:

תבנית רביע ... זקף-קטן ... רביע ... זקף-קטן כעין שתי פעמים כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש.
 אפשר כי הסתום הבא לפרש מתחם לדיון לאלו שררות אפשר למנות אדם שאחד מהוריו מישראל והאחר גר. ומובאות להלן דעות
 אחדות בנושא.

רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד

אין מעמידין מלך **מקהל גרים** אפילו אחר כמה דורות עד שתהיה אמו מישראל,
כסף משנה הלכות מלכים פ"א ה"ד

אין מעמידין מלך **מקהל גרים** וכו'. ביבמות פרק החולץ (דף מ"ה): רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל כלומר
 גבאים ממונים על ישראל ואע"ג דאמר מר **שום תְּשִׂים עֲלֶיךָ מְלָךְ** כל משימות שאתה משים אל יהו אלא מקרב אחיך כיון
 דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה ... ת"ל **מִקְרָב אֶחָיֶךָ תְּשִׂים עֲלֶיךָ** כל שתשימהו עליך לא יהא אלא מן הברורים שבאחיך
 ומשמע לי דלרבותא נקט אמו ומכ"ש אם היה אביו מישראל אע"פ שאין אמו מישראל אם כשר וכן כתבו התוספות בפרק מצות
 חליצה ובהכי ניחא לי היאך מלך רחבעם דלא הוה אמו מישראל דהא בן נעמה העמונית הוה:

חידושי הרשב"א מסכת יבמות קבא, ... ולפי דברי רש"י ז"ל שאני מלך מדיני נפשות ושאר משימות, דמלך בעינן שיהא מיוחס
 לגמרי שיהיו אביו ואמו מישראל דתרי אחיך כתיבי בקרא **מִקְרָב אֶחָיֶךָ אֲשֶׁר לֹא-אֶחָיֶךָ** (וזה מקשה על הכסף משנה לגבי רחבעם בו
 נעמה העמונית)

דברים שופטים יז, טז: רַךְ לֹא-יִרְפָּה-לָּו סוּסִים

וְלֹא-יָשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרָיִמָה לְמַעַן הַרְבֹּת סוּס

וְהָ אָמַר לָכֶם לֹא תִסְפוּן לָשִׁיב בְּדֶרֶךְ תְּהָה עוֹד:

רַךְ לֹא-יִרְפָּה-לָּו סוּסִים - זרקא מונח סגול

ספרי לב ... אם כן למה נאמר **לְמַעַן הַרְבֹּת סוּס** סוסים בטלים. מנין אפילו סוס אחד והוא בטל תלמוד לומר **סוס** וגו'

רש"י (סנהדרין כא) אלא כדי מרכבתו וגו'

שפת"ח מדכתיב לו דמשמע לו הוא דלא ירבה שיהיו לו סוסים בטלים אבל כדי הצריך לו מותר דהיינו כדי מרכבתו

רמב"ם ספר המצוות, ל"ת שס"ג, **הל' מלכים פ"ג ה"ג**

האזהרה שהזהר המלך מלהרבות לו סוסים, והוא אומרו יתעלה **לא-ירבה-לו סוסים** והגבול לכך, שלא יהיו לו סוסים שעוברים לפניו,
 ואפילו סוס אחד לא יהיה אצלו, זולת הבהמה שהוא רוכב עליה בלבד או סוסים שיהיו בארוות שהם מוכנים אצלו למלחמה שירכבו
 עליהם הצבא אבל בשבילו רק בהמה אחת בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ב' מסנהדרין (ט - כא ב).

- טט - **רַךְ לֹא-יִרְפָּה-לָּו סוּסִים** - זרקא מונח סגול, גורע ומוסיף מענין ה- **סוסים** על הסוסים.
- המונח עשוי לשמש עוד סגול וגם עליו הקטנה ותוספת
- תוספת אחת - שלא יהיה אפילו סוס אחד בטל
- תוספת שניה - שלמלך יהיה רק סוס אחד לרכב עליו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע מהענין; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מוציאה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציאה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.3 דברים שפטים ז, יז

דברים שפטים ז, יז:

ס כִּי-יִמְצָא בְּקִרְבְּךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אִשֶּׁר-הוּא אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ

אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת-הַרְעָה בְּעֵינֵי הוּא-אֱלֹהֶיךָ לְעֵבֶר בְּרִיתוֹ:

רמב"ן (ב-ה) כִּי-יִמְצָא בְּקִרְבְּךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אִשֶּׁר-הוּא אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ – כבר פירשתי (דב' עקב ז, טז) (טט) – ואַכְלַת אֶת-כָּל-הָעַמִּים

וְגו', כי כאשר ידבר במשפטים יזכיר תחלה המשפט בעבודה זרה או בעובדיה. ואמר: בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אִשֶּׁר-הוּא אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ

וְגו' – ולא שיהא זה בארץ ישראל בלבד; שאף העובד עבודה זרה בחוצה לארץ – בסקילה ... בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ – שדבר בהווה כאשר

פירשנו, ואחר כן הזכיר בישראל – ללמד שנוהג זה בכל ישראל. ועוד הוצרך לומר בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ, ללמד כי יסקל על שער שעבד בו,

וזה בארץ; כי בחוצה לארץ נסקל על פתח בית דין שנדון בו. והמצוה הזאת מבוארת, שכבר אמר – (שמ' מש' כב, יט) זָבַח לְאֱלֹהִים

יָחָרֵם – והוא בכל מקום ובכל זמן, ולכך ישנה אותה לבאר מה שיצטרך להוסיף במצוה, ויקצר בדבר הנזכר. ועל דרך האמת: יתכן כי

הזכיר בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ בעבור שאמר: לְעֵבֶר בְּרִיתוֹ, והיא התועבה שנעשית בישראל – יודיע הכתוב כי הברית בארץ הברית (ע"פ

יח' ל, ה). אבל הדר בחוצה לארץ כאילו עובד עבודה זרה (ראה כתובות קי, ב), וכבר הזכרתי הענין הזה (וי' יח, כה). והזכיר אִישׁ אוֹ-

אִשָּׁה – כי בעבור קלות דעת האשה תפתה לעבוד עבודה זרה באות או מופת (ראה דב' יג, ב) שנעשה לפניה; והעד: נשי ירמיהו

(ראה יר' מד, טו, כה); וכן הזכיר באוב וידעוני "או אשה" (וי' כ, כז) – לרגילות הנשים בהם, כמו שאמר "מכשפה לא תחיה" (שמ' כב, יז). ובסיפרי (ראה ספ"ד קמח) דרשו, כי בעבור שאמר במדיח: "יצאו אנשים בני בליעל" (דב' יג, יד), ואין הדין ההוא ככה בנשים,

הוצרך לפרש בעובד, שהוא שוה באיש ובאשה. וטעם אשר לא צויתי – מפורש.

תורה תמימה דברים פרק יז

(ב) כִּי-יִמְצָא – ולהלן הוא אומר (פ' ו') על פי שנים עדים וגו', זה בנה אב, שכל מקום שנאמר יִמְצָא – בשנים ובשלשה עדים

הכתוב מדבר" (ספרי):

אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה – מה תלמוד לומר, אלא לפי שמצינו שאין עושיין עיר הנדחת על פי יחיד וע"פ נשים, יכול אף כאן פטור בכאלה,

תלמוד לומר אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה" (ספרי):

תורה תמימה הערות דברים פרק יז

ז) דרך מורה לשון יִמְצָא שאין ספק בהווייתו וזה יצויר רק כשיש עדים בדבר, ובכ"ז צריך לבנין אב להוראת מספר העדים:

ח) דין זה בעיר הנדחת מבואר לעיל בפ' ראה י"ג י"ד. ולכאורה אינו מבואר הא גם גבי עיר הנדחת קיי"ל דאעפ"י שיחיד או נשים

אין עושיין עיר הנדחת היינו רק לענין זה שאין נשרפים כולם וממונם פלט, אבל בכ"ז היחיד או הנשים הן נדונין בסקילה, וא"כ

מהיכי תיתא שבכאן יהיו פטורים כלל, אך באמת הא גופא דשם נידונין בסקילה ילפינן מן הכתוב הזה, דזולת פסוק זה לא מצינו

מקום אחר:

אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה – מונח רביע, אפשר מרמז לרבות עליהם גר, עבד ושפחה, טומטום ואנדרוגינוס, (ראה יז, ה) לענין הרבוי)

דברים שפטים ז, יז: ג. וְיִלְכְּדוּ וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם וַלְשִׁמְשֵׁם אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל-צִבְּאֵת הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא-צִוִּיתִי:

וְיִלְכְּדוּ – רביע, אפשר שמרמז לארבע עבודות כלליות (השתחוויה, זבוח, הקטרה, ניסוך) שאסורות לכל ע"ז וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים

אבל כאן ע"פ רמב"ן בחו"ל.

מופעים אחדים של שרש יל"ך בטעם רביע, בענין ע"ז ראה דב' ראה יא, כח; יג, יג; יד, שפטים ז, יג

אם כולם מלמדים אותו ענין, אז זה כעין שני כתובים המלמדים ענין אחד ולכן כל אחד מלמד לעצמו ואין ללמוד ממנו לאחרים. ברכות

וקללות, מסית יחיד במשפחה, מסיתים בעיר נדחת, ע"ז בחו"ל

שמות משפטים כב, יט: ס זָבַח לְאֱלֹהִים יָחָרֵם בְּלִתֵּי לֵה' לְבָדוֹ:

רש"י יָחָרֵם – יומת. ולמה נאמר, והלא נאמרה בו מיתה במקום אחר: (דב' שפ' ז, ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת-הָאִשָּׁה הַהוּא

וְגו' (דב' יז, ה)? אלא לפי שלא פירש על איזו עבודה חייבו מיתה, שלא תאמר: כל עבודות במיתה, בא ופירש כאן: זָבַח

לְאֱלֹהִים – מה 'זבחה' עבודה הנעשית בפנים לשמים, (תבנית הטעמים מרכא טפאא בתפקיד יתור לרבות כפי' רש"י) אף אני קִרְבָּה

המקטר והמנסך שהם עבודה בפנים, וחייבים עליהם לכל עבודה זרה, בין שדרכה לעבודה בכך בין שאין דרכה לעבודה בכך

(ראה מכיל' משפטים נזיקין יז), (טעם אתנח במלת יָחָרֵם מגביל כפי' רש"י) אבל שאר עבודות, כגון המכבד, המרביץ, המגפף

והמנשק, אינו במיתה.

(רש"י מביא דרשת מיתה על עבודה זרה מ-(דב' שפ' ז, ה) כאשר ארבע העבודות הכלליות מרומזות ברביע של מלת (דב' שפ' ז, ג) וְיִלְכְּדוּ, וראה שם

עוד פסוקים עם שרש יל"ך וטעם רביע אפשר לאותו ענין בנסיבות שונות שכנראה אין ללמוד מאחד לאחר.)

דברים שופטים ז, ד – ה:

[ד] וְהִגֵּד לָךְ וְשָׁמַעְתָּ וְדַרְשַׁתְּ הַיָּטֵב וְהִגַּה אֲמַת נְכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:

[ה] וְהוֹצֵאתָ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת-הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת-הַדָּבָר הַרְעָה הַזֹּה אֶל-שְׁעָרֶיךָ אֶת-הָאִישׁ אוֹ אֶת-הָאִשָּׁה

וְסִקְלַתְּם בְּאֲבָנִים וְנָתוּ:

או – תלישא-קטנה אֶת-הָאִשָּׁה הַהוּא – קדמא ואולא – כעין כלל מלמד כפי' רמב"ן (דב' שפ' ז, ב) והזכיר אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה – כי בעבור קלות

דעת האשה תפתה לעבוד עבודה זרה באות או מופת (ראה דב' יג, ב) שנעשה לפניה; והעד: נשי ירמיהו (ראה יר' מד, טו, כה); וכן

הזכיר באוב וידעוני "או אשה" (וי' כ, כז) – לרגילות הנשים בהם, כמו שאמר "מכשפה לא תחיה" (שמ' כב, יז)..

וּפְרַטְי הַכֹּלל (א) אֲשֶׁר עָשׂוּ – מונח תלישא-גדולה (=תלשא) בתפקיד אלפניו ובתפקיד לאחריו, ובאחד מהם התלשא בתפקיד עקירת

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצות השערות: אהנה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק | – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

אמונה (עקירה מן השרש, עקירה מהבחירה בישראל ע"י ה'), בתפקיד נוסף עקירת החיצה של עשיית עבודת פנים לה' לבדו, ועשייתם לע"ז.

פרט (ב) ברור מהות שער תורה תמימה אל-שעריה – ת"ר, שעריך – זה שער שעבד בו, או אינו אלא שער שנדון בו^(ג), נאמר כאן שעריך ונאמר להלן (יז,ב) באתר שעריה, מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו אף שעריך האמור כאן שער שעבד בו^(ד) [כתובות מ"ה ב']:

אל-שעריה – שעריך ולא שער נכרים^(ט) [שם שם]:
את-ה'איש וגו' – מה ת"ל, לומר לך איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא עיר כולה לשעריך, מכאן שאין עושין עיר הנדחת אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד^(טז) [סנהדרין ט"ז ב']:
יש מחלוקת במקורות מהו השער האם של מקום העבירה או של בית הדין. תורה תמימה הערה (יד) ... כי בירושלמי סנהדרין פ"ו ה"א איתא מפורש שתי דעות בזה, דעת רבי וחכמים, דרבי דריש שעריך זה שער שעבד בו, ורבנן דרשי זה שער שנדון בו, יעו"ש.

תורה תמימה הערה (יד) ... ודע שכתב הרמב"ן בנמוקיו כאן דהא דקיי"ל דסוקלין על שער שעבד בו הוא רק בא"י, אבל בחו"ל היה נסקל על שער שנדון בו, עכ"ל. ולא ידעתי מניין חידוש דין זה, ואפשר לומר עפ"י הדרשא הבאה שעריך ולא שערי עובדי כוכבים, והיינו דבעיר שרובה עובדי כוכבים היו סוקלין על פתח ב"ד וכתבנו שם פעם דבר זה דכשהיה נסקל על שער שעבד בו, דהיינו באמצע העיר בפרסום נתעורר חמת האומות על ישראל, ולכן בסתם ערי חו"ל שהיו בין האומות היו צריכין ליהרהר שלא לעורר ולהקניט ולכן היו סוקלין על פתח ב"ד שלא בפרסום, ודו"ק:

הערה (טז) ... איש ואשה (מיעוט מיושבי העיר) אתה מוציא לשעריך, כלומר הב"ד שבעירו מוציא אותו למקום שעבד בו, אבל אם היה צריך ב"ד הגדול לא היה צריך לומר אל שעריך אלא אל שער שעבד בו, אחרי דב"ד הגדול אינו מאותה העיר רק מירושלים ולא שייך בהם לכנות כל עיר בשם שעריך, וממילא מבוואר דאין הפסוק מדבר אלא בב"ד קטן, ומדכתיב בפסוק זה שתי פעמים את האיש או את האשה, אשר פעם אחת הוא כולו מיותר, דרשינן דרק היחיד דיינינן בב"ד קטן ולא את הצבור בעיר הנדחת, ודו"ק:

אשר עשו – מונח תלשא, בתפקיד אחד של שיעור האנשים שעבדו עבודה זרה בעיר, שאם מיעוטם עבדו ויהרגו ע"י שעריה בבית דין קטן של כ"ג דיינים בעיר של העבריינים.

את-הדבר – קדמא, הרע הזה אל-שעריה – מהפך פשטא זקף-קטן, מוציא הכתוב מפשטו, פי' רמב"ן (ח' שפ' יז,ב) באתר שעריה אשר-ה' אל-היה נתן לך וגו' – ולא שיהא זה בארץ ישראל בלבד; שאף העובד עבודה זרה בחוצה לארץ

אל-שעריה – זקף-קטן, בתפקיד שתיים, שער שעבד בו, שער בית הדין של סנהדרי קטנה של כ"ג דיינים שבעבר היה בשער העיר. את-הדבר – קדמא, לכתחילה בא"י הסקילה בשער העבירה, אבל החילוק הוא שבעיר שרובה נכרים בארץ-ישראל ובעיר שבחו"ל, הסקילה תהיה בשער בית הדין ולא בשער שעבד בו כמו בא"י בעיר שרובה ישראל.

או – טפחא את-האשה – אתנה, טפחא ללא מרכא בתפקיד התפשטות תכונה מהכתוב או את-האשה ללמד אלפניו, שבנשים מצויים כשפים ומתפתות לאותות של מסית לע"ז שאפשר שחולשת האשה מלמד על חולשת ה'איש על אף שהוא בתכונתו ובדעתו וברצונו העצמי (תורה תמימה בהמשך)

את-ה'איש או את-האשה – טפחא ללא מרכא בתפקיד התפשטות תכונה משותפת של כל הכתוב ללמד הגבלה כפי' תורה תמימה הערה (טז) ... דרשינן דרק היחיד דיינינן בב"ד קטן ולא את הצבור בעיר הנדחת,

את-ה'איש או את-האשה אפשר שחזר וכלל וע"י כך ריבה את הגרים והעבדים לסקילה (טט) – וגם טומטום ואנדרוגינוס כמו שהסברנו ב-(יז,ב). תורה תמימה (ח' שפ' יז,ד) ב'ישך אל' – אין לי אלא בישראל, גרים ועבדים מניין, ת"ל (פ' ה') והוצאת את-ה'איש ההוא או את-האשה ההוא אשר עשו את-הדבר הרע הזה^(טז) [ספרי]: אמנם ספרי דורש הרבוי מתחילת (יז,ה) אבל אפשר שתבנית הטעמים רומזת לדרוש זאת מהסוף כי המלים האיש או האשה יתירות פעמיים, כי הענין התחיל ב-(יז,ב) עם איש או אשה.

תורה תמימה (ה) ה'איש ההוא – ההוא ולא אנוס, ההוא ולא שוגג, ההוא ולא מוטעה^(טז) [ספרי]:
תורה תמימה הערה (יב) ... דלשון ההוא מורה על היותו בתכונתו ובדעתו וברצונו העצמי, ואם הוא אנוס או שוגג או מוטעה חסר לא אחת מהתכונות הדרושות לשלמות הנפש:

טט – אפשר כי ההוא מורה על היותו בתכונתו ובדעתו וברצונו העצמי, אבל שלושה המצבים שפוטרים אותו ואת כל המתרבים ממנו ממיטה על ע"ז זאת מרומזים בטעם זקף-גדול במלת ה'איש בתפקיד שלושה מצבי פטור ולא אנוס, ההוא ולא שוגג, ההוא ולא מוטעה

תורה תמימה ב'אבנים – יכול באבנים מרובות ת"ל (פ' אמור) באבן, אי באבן, יכול באבן אחת, ת"ל באבנים, הא כיצד, לא מת בראשונה ימות בשניה^(טז) [ספרי]:

(אתנה) וסקל'תם ב'אבנים – מרכא טפחא, יתור לרבות – תכלית הענינים הנידונים ברישא עד האתנה הוא פסק מיתת ב"ד בסקילה. היתור לרבות מלמד שבסקילה יש שלבים אחדים: (א) בהפלת הנידון מקומה ב' בבית הסקילה (ללא אבן ביד אדם); (ב) הפלת אבן אחת משא שני אנשים (העדים) על הנידון; (ג) סקילה ע"י העם (רבוי אבנים). נמתי – סלוק, מגביל כפי' תורה תמימה הערה (יז) ברור לנידון מיתה יפה כמו דרשינן בפ' קדושים בפסוק ואהבת לרעך כמוך, שאם הנידון מת משלב (א) אין עוברים לשלב (ב) וכו'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות השערות: אהנה = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפירשה; מרכא תביר טפקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קריאת; אולא = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

טט - אפשר שמאמר הגמרא על רבוי העדים מעל שניים מבוסס על יתור מלת "עדים" בצרוף "שלושה עדים" כי אם רצה להגביל עד שלושה בלבד היה לו לומר "על-פי שניים עדים או על-פי שלושה"

אן - תביר מחלק וממעט, יש עדים שראו המעשה אבל לא התרו ואילו לא יעידו והמסתעף מכך שלא יחול על העדות פסול מהם, או הזמה. יש עדים למעשה שהתרו ובאו להעיד ועליהם יחולו עניני פסול, הזמה, עונש אם נמצאו זוממים, ביצוע גזר דין עם הנאשם נמצא חייב.

דברים שפטים יז,ז:

יְד הַעֲדוּיִם הִהְיֶה-בּוֹ בְּרֵאשֵׁית לְהִמְתּוֹ וְיָד כָּל-הָעָם בְּאַחֲרֵיהָ

וּבְעֵרַת הָרֶעַךְ מִקִּרְבָּךְ: פ

ראה בבלי סנהדרין מה,ב

אמר שמואל נקטעה יד העדים פטור מאי טעמא דבעינא (דב' שפ' ז,ז) יְד הַעֲדוּיִם הִהְיֶה-בּוֹ בְּרֵאשֵׁית – מונח גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, אז אם יד אחד העדים משניים נקטעה אין ביצוע גזר דין על ידם אפשרי ולכן לא יבוצע גזר הדין.

ולכא אלא מעתה עדים גידמין דמעיקרא נמי דפסילי רש"י ואם כן נימא עדי גידמין פסולין למה לי דנקט נקטעה לאחר מכאן יְד הַעֲדוּיִם יד שהיתה להם תהיה להם בשעת מיתה אבל גידמין מעיקרא לא מישתמעו מיניה דזו היא יד שלהם.

דברים שפטים יז,ח:

כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְכָר לְמִשְׁפַּחַת בֵּין-דָּם | לְדָם בֵּין-רֵינן לְדוּן וּבֵין נִנְע לְנִנְע דְבָרֵי רִיבַת בְּשַׁעֲרֵיהָ

וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל-הַמִּקְלוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תְּי אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

ראה בבלי יבמות קד,א תנא קמא וכולי עלמא אומרים אין מקישים דְבָרֵי רִיבַת לנגעים,

ולכן דְבָרֵי רִיבַת - מרכא טפחא, יתור לרבות עליהם למשל חליצה שהיא דין ממוני

רבי אלעזר סבר מקישינן ריבים לנגעים, מה נגעים רואים רק ביום אף דְבָרֵי רִיבַת - ממונות רואים-דנים רק ביום. ת"ק סבר אין מקישינן ריבים לנגעים לכן החליצה בלילה כשרה.

ב-בבלי יבמות קד,א כולם מסכימים שאין מקישים דְבָרֵי רִיבַת לנגעים, אבל ב-ספרא תזריע פ"א פ"א (ט) דורש ע"פ (דב' שפ' כ"ה)

וְעַל-פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל-רִיב וְכָל-נִנְע: שמקישים ריבים לנגעים. תורה"מ [מג] ... מקישים ריבים לנגעים הוא דעת ר' מאיר ב-

בבלי סנהדרין לד,ב וחכמים פליגי עליו כנאמר במשנה בסנהדרין.

חליצה וגט הם תביעה ממונית, המחלוקת ביבמות - האם חליצה היא תחילת דין ואסורה בלילה או גמר דין המותר בלילה.

ראה שמות כי תשא לב,ז,לב

תיקוני זוהר נספח (מעמ' קלט) דף קמג עמוד ב

... ואם הוא נדר מסטרא דאבא ואימא ולא בעי אנא סליק לגבי ההוא דאתמר ביה (דב' שפטים יז,ח) כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְכָר ביה במופלא ממך אל תדרוש דיפטור נדר ואף על גב דשכינתא היא בגלותא לגבי בעלה כנדה דאיהי יפריש בֵּין-דָּם | לְדָם ואתפתח מקורא דילה לדכאה לה במים דאורייתא מים חיים דלא פסקין ואפריש מינה דם נדה דאיהי לילי"ת דלא אתקריבת בהדה דאיהי חובא דנשמתא דסאיבת לה ולית לה רשו לסלקא נשמתא לגבי בעלה לההוא אתר דאתייהבת מתמן ואתדנת בֵּין-רֵינן לְדוּן בין דיני נפשות לדיני ממונות דאית מאן דאתפרע בממוניה ואית מאן דאתפרע בנפשיה וּבֵין נִנְע לְנִנְע כמה דאוקמוהו איכה ישבה בדד דאיהי חשיבא שכינתא בגלותא כמצורע דאתמר ביה כדד ישב מחוץ למחנה מחוץ ודאי דא גלותא דאיהי לבר מארעא דישאל דאיהי מותבא דאת ה' ואי מקורא לא יכיל למפתח עד דיפתח ליה ההוא דסגיר ליה אנא מפייסנא ליה בגין יו"ד ק"א ואי"ו ק"א דאיהו יחודא דיהודיה תמן ובגין לברושין דאתלבש מידא אתפתחת מקורה ואתדכיא שכינתא ורוא דמלה מקוה ישראל י"י מושיעו בעת צרה מושיעו ודאי ההוא דמקורא דמקוה בידה:

כִּי יִפְלֹא - מונח תלישא-קטנה, בעל בחינה נעלה, דבר מעבר למחיצת הבנה,

בֵּין-דָּם | לְדָם - קדמא פסק ואזלא, קריאה ללא פסק, זה כעין כלל דמים, אחד מהם ע"פ רבי יוסף בכור שור עוסק בהבחנה בין דם

נידה לדם לידה לדם זיבה, אחרים עשויים להיות דיני נפשות ודיני ממונות המכונים דמים,

קריאה עם פסק עשויה להיות דרשת תיקוני זוהר נספח (מעמ' קלט) על הפסקת הנידות והפרישה של השכינה כמו טהרת הנידה במים

חיים דלא פוסקים ואתפתח מקורא דילה לדכאה לה במים דאורייתא מים חיים דלא פסקין ואפריש מינה דם נדה

דברים שפטים יז,ח:

כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְכָר לְמִשְׁפַּחַת בֵּין-דָּם | לְדָם בֵּין-רֵינן לְדוּן וּבֵין נִנְע לְנִנְע דְבָרֵי רִיבַת בְּשַׁעֲרֵיהָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל-הַמִּקְלוֹם

אֲשֶׁר יִבְחַר תְּי אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

כִּי יִפְלֹא - מונח תלישא-קטנה, כעין שני עניני תלישא-קטנה, ענין מחיצה ושיעורין שונים. מחיצה – היעלמות ידיעת הלכה או הכרעת

הדין מן הדיינים, מחלוקת עם המופלא שבבית דין,

שיעורין ואומדנים לְמִשְׁפַּחַת – רביע, לכאורה ארבעה סוגי משפט,

רבי יוסף בכור שור מונה ששה סוגי משפט ע"פ בבלי סנהדרין פז,א

למשפט - זה הדין. בין דם לדם - בין דם נידה לדם לידה לדם זיבה. בין דין לדין - בין דיני ממונות לדיני מכות לדיני נפשות. בין נגע לנגע - בין נגע אדם לנגעי בגדים לנגעי בתים. דברי - אילו החרמים והערכין וההקדשות, שבאים על ידי דיבור. ריבות - השקות סוטה, שבא על ידי ריב שבין אדם לאשתו; ועריפת עגלה ערופה, שעל ידי ריב בינו ובין רעהו הרג את חברו; וטהרת מצורע (ראה סנה' פז,א), שעל ידי שהוא בעל מריבות ומוציא שם רע (ראה ערכין טו,ב) בא לו הנגע. בשעריך - זה לקט, שכחה ופיאה (ראה סנה' פז,א) וכו'

רלב"ג מונה שלוש סוגי מחלוקת בין דיני סנהדרי קטנה.

ראה רביע, תלישא-קטנה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אתחא, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא ספקא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטח; מרכא תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סודר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

1.5 דברים שפטים טז, יח (התשע"ה)

דברים שפטים יז, טז: רַק לֹא-יִרְבֶּה-לְךָ סוֹסִים וְלֹא-יָשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרִימָה לְמַעַן הַרְבּוֹת סוֹס וְהוּ אָמַר לָכֵם לֹא תִסְפּוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד:

בבלי סנהדרין כא, ב משנה. לא-יִרְבֶּה-לְךָ סוֹסִים אלא כדי מרכבתו.

בבלי סנהדרין כא, ב גמרא. תנו רבנן: לא-יִרְבֶּה-לְךָ סוֹסִים יכול אפילו כדי מרכבתו ופרשיו - תלמוד לומר לְךָ - לְךָ אינו מרבה אבל מרבה הוא כדי רכבו ופרשיו. הא מה אני מקיים סוֹסִים - סוֹסִים הבטלנין. מניין שאפילו סוֹס אחד והוא בטל שהוא ב-לא-יִרְבֶּה - תלמוד לומר לְמַעַן הַרְבּוֹת סוֹס. וכי מאחר דאפילו סוס אחד והוא בטל, קאי ב-לא-יִרְבֶּה, (אם כן) סוֹסִים למה לי? לעבור בלא תעשה על כל סוס וסוס. טעמא דכתב רחמנא לְךָ הא לאו הכי הוה אמינא אפילו כדי רכבו ופרשיו נמי לא? - לא צריכא, לאפושי.

רש"י (ע"פ סנהדרין כ"א) אלא כדי מרכבתו שפת"ח - מדכתיב לְךָ משמע לו הוא דלא ירבה שיהיה לו סוסים בטלים אבל כדי הצריך לו מותר דהיינו כדי מרכבתו מצוות השם (מוסיף) ומרכבת פרשיו
רַק לֹא-יִרְבֶּה-לְךָ סוֹסִים וגו' ת"י - לחוד לא יסגון ליה על תרין סוסוין דלמא ירכבון רברבנוי עליהון ויתגאון ויתבטלון מפתגמי אורייתא ויחובון חובת גלותא למצריים
כתר יונתן (טז) **רַק לֹא-יִרְבֶּה-לְךָ על שני סוֹסִים** (מיעוט רבים שניים) שמא ירכבו שריו עליהם (שלא יהיה עליהם מורא מלכות) ויתגאו ויתבטלו מדברי תורה ויתחילו חובת גלות למצרים ויי אמר לכם לא תוסיפו לשוב בדרך הזה עוד: כנראה רוצה לומר שמלך העוסק בתהלוכות אין מוראו על העם והממלכה מיתדרדרת...

רמב"ם ספר המצוות, ל"ט שס"ג, הל' מלכים פ"ג ה"ג האזהרה שהזהר המלך מלהרבות לו סוסים, והוא אומרו יתעלה לֹא-יִרְבֶּה-לְךָ סוֹסִים והגבול לכך, שלא יהיו לו סוסים שעוברים לפניו (טט – תהלוכה לשם תהלוכה), ואפילו סוס אחד לא יהיה אצלו, זולת הבהמה שהוא רוכב עליה בלבד או סוסים שיהיו בארוות שהם מוכנים אצלו למלחמה שירכבו עליהם הצבא אבל בשבילו רק בהמה אחת בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ב' מסנהדרין (טט – כא, ב).

רַק לֹא-יִרְבֶּה-לְךָ סוֹסִים - זרקא מונח סגול, בתפקיד של הגורע מענין ו/או מוסיף עליהם. המונח עשוי לשמש עוד גריעה או הוספה לֹא-יִרְבֶּה-לְךָ – מקף מקף כל אחד כרב-מצב, מקף אחד עבור (א) עצמו הנלמד ממלת לְךָ לעומת (ב) רכבו. לעצמו מוגבל לסוס אחד ולפי תרגום יונתן ל-סוֹסִים מיעוט רבים שני סוסים. לעומת זאת לרכבו מרבה כנחון מקף שני עבור צבאו (א) לא ירבה (ב) ירבה. עבור שני המצבים (לעצמו, לצבאו) המלך מוזהר **רַק לֹא-יִרְבֶּה-לְךָ סוֹסִים** – זרקא מונח סגול, בתפקיד גריעה מזכויותיו אם הסוסים אינם משמשים לצרכי רכבו ולצרכי הצבא אלא בטלנין, משמשים להתגאות בהם, לתהלוכות אזי עובר בלא תעשה על כל סוס וסוס. היינו תוספת לאו ומלקות. (כגון השימוש בסוס ב-**מגלת אסתר**)

אבל אם הם למוכנות הצבא אז תוספת שניה – ע"פ **רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ג** סוסים שיהיו בארוות שהם מוכנים אצלו למלחמה. **סוֹס** – אתחא, מגביל שאפילו סוס אחד והוא בטל לא ירבה כנאמר ב-**ספרי [לב]** ... מנין אפילו סוס אחד והוא בטל תלמוד לומר **סוֹס**

וְלֹא-יָשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרִימָה – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים, כנלמד ב- **ביאור על ספר המצוות לרס"ג (הרב פערלא) לאוין ל"ת רלה רלו רלו רלח ...** ולא ד-**לֹא-יָשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרִימָה** (טט – לימוד א) ג"כ בא להזהיר על שיבת העם למצרים בכל ענין. ואף על גב דמסיים קרא **לְמַעַן הַרְבּוֹת סוֹס**. ע"כ (על כרחך) לאו דוקא הוא. (טט – לימוד ב) דה"ה (דהוא הדין) לצורך ענין אחר (ראה הסבר להלן). וכדמסיים קרא וכתב **וְהוּ אָמַר לָכֵם לֹא תִסְפּוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד**: ולפ"ז ודאי נכונים דברי רבינו (סעדיה) הגאון ז"ל כאן:

וְלֹא-יָשִׁיב – מקף כרב-מצב ההשבה (א) למסחר (ב) להתישבות קבועה (ג) לכיבוש הארץ. בענין התישבות קבועה מחלוקת האם המצוה לשענתה או לדורות ולפי שקהילות רבות ישבו במצרים וגם הרמב"ם ששה בה יש המפרשים שמצוה זאת הייתה לשענתה. אבל רואים שענתה כמעט ואין מבני ישראל במצרים אז אולי זה בכל זאת לדורות.
מִצְרִימָה ובדרך מוסר שני לימודים (א) היא מקום השעבוד של אבותינו שמשכו אותם לעבודה בפה רך ורמיה זאת היא גם לדורות כעין קנה רצון שאין לסמוך עליו, ואם סוחרים עמם ויש קירוב לבבות הרי סומכים עליהם ולא על השם, (ב) היא מקום טומאה וסמל המשך אחר תאוות החומר (האלשיך) והתוצאה של **לְמַעַן הַרְבּוֹת סוֹס** – ולא רק סוס אלא כל קשר עמם ממעטת הבטחון בה' (כלי יקר)

דברים שפטים יז, כ: לְבַלְתִּי רוּם-לְכָבוֹ מֵאֲחֵיו וּלְבַלְתִּי סוֹר מִן-הַמִּצְוָה וְיִמִּין וְשִׁמְאוֹל לְמַעַן יֵאָרִיךְ יָמִים עַל-מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל:

לְמַעַן - תלישא-קטנה בתפקיד שיעור, **בעה"ט יֵאָרִיךְ יָמִים**. מלך שמלך בן ל' יאריך ימים ולא שאול וכו' **יֵאָרִיךְ יָמִים** - קדמא דרגא **עַל-מַמְלַכְתּוֹ** – תביר **הוּא וּבְנָיו** - מרכט טפחא, המשך **בעה"ט** ולכך סמך (להלן יח), **לֹא-יִהְיֶה לְפָנֶיךָ וְאֲחֵרָיו יָמִים** - פרשת אוב, דמשום מעשה דנוב עיר הכהנים ומשום ששאל באוב נטרד ממלכותו (**יל"ש ח"ב רמז קלט**). **יָמִים** – דרגא יוצרת קשר בין ענין המלך כאן לענין הכהנים להלן ולענין אוב.

דברים שפטים יח, א לֹא-יִהְיֶה - תלישא-גדולה בתפקיד נבחר, ראש, שיעור אלפניה ולאחריה, המתאים ל-**בעה"ט יח, א**) סמך לפרשת מלך (שלפניה) כי על פי כהן גדול (ראש) המלך נמשך (ראש), והקדים מלך שגדול הוא ממנו (טט – מכהן גדול) (**ירושלמי הוריות פ"ג ה"ה**).

ועוד רמז שעל הנשיא יהיה העולה והמנחה והנסך (יחזקאל מהיז).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת, סלוק = סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסוק – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

ועוד מה כהן וולוי נוטלין מעשר כך המלך צאנכם יעשור (שא חזי) (שיעור מס המלך מעשר)
לא יתנה - תלישא-גדולה בתפקיד ללמד לאחריו - ירמז ע"פ רש"י לשיעור קדשי הגבול לכהנים (שפת"ח קדשים שמביאים לכהנים בגבולין)

לא יתנה - תלישא-גדולה בתפקיד ללמד לאחריו ירמז למחיצות, וכתב ה-רמב"ם שלא יהיה נחלה לכהנים ולוים בארץ עשרה עממים, אבל בשאר הארצות שכובש מלך ממלכי ישראל יש להם נחלה וחלק בכיזה. תרו"מ ובכורים רק מארץ עשרה עממים.

דברים שפטים יח,א:

לא יתנה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל
אשי ה' ונחלתו יאכלון:

לא יתנה - בהוויתו-ביסודו גזירת הכתוב תלש-הרחיק את מי? - **לכהנים הלויים** – קדמא ואולא המרמז על לימוד בסדר מסוים, שכאן עשוי להיות כלל, כלל מה? כלל-שבט-לוי-פרט א' - רש"י בין תמימים בין בעלי מומין, לני - תביר-בעל מום אפשר יצא מן גזירת הכתוב? **כל שבט** דרגא מושך המיחול אל התמימים הדרגא - מצביעה על הכהנים הלויים? או מצביעה אל הסיפא אחרי האתנח. **חלק ונחלה** – מרכא טפא, כעין יתור לרבות, רש"י - (חלק ביזה) נחלה בארץ עם ישראל-חלק השייך ל"חלק ונחלה"-ביזת הנכבשים, נחלת הנכבשים וחלק שלא שייך לביזה ולנחלת הארץ-זה ממועט מן המשפט השלילי, לכן בזה יהיה חלק. מהות חלק זה מתבררת אחרי האתנח, דרגא אחרי האתנח מצביע על הכתוב המלמד. אשי ה' ונחלתו יאכלון-
רש"י: אשי ה' - קדשו המקדש ס"א קדשי הקדשים-האם יש לכהן בעל מום חלק בק"ק?
רש"י: נחלתו-אל קדש הגבול תרומות ומעשרות-תביר טפא-חלק לפרטים אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו.
ה' תביר... יאכלון-חלק השייך לאשי ה' ונחלתו-אלו קדשים: אלו תרו"מ ואף לוי מעשר עני אלו מתנות כהונה חולין? . חלק שלא שייך לאשי ה' ונחלתו-חטא מן הנ"ל.

דברים שופטים יח,ג:

וזו יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הנזבח אם-שור אם-שה
ונתן לפהו הזרע והקטנים והקבה:

וזו יהיה משפט הכהנים - פזר תלישא-קטנה קדמא ואולא, תלישא - שיעורי מתנות כהונה מחולין, (ד) ע"פ רש"י שיעורי תרומה ושיעורי ראשית הגז, **וזו** – פזר ענינו וענין אחר.
פרט א' – **מאת העם** – מונח רביע **מאת** - תביר ממעט מ-**זבחי הנזבח** – את הכהנים עצמם ???
פרט ב' – **אם-שור אם-שה** מתנות כהונה מן החולין שייך בבהמות, ולא שייך בחיה שכבר נאמר עליהן בחיה בגדר בהמה אבל לא שייכת לזובח הזבח, כפי' **רש"י** - **שור** - פרט לחיה, **שה** פרט לטריפה?
פסוק ג' - כלל בתיך כלל של **פסוק ג'** לענין אשי ה', **פסוק ב'** כלל ב'... לענין אשי ה' ונחלתו

דברים שופטים ח,ג:

וזו יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הנזבח אם-שור אם-שה
ונתן לפהו הזרע והקטנים והקבה:

מאת זבחי הנזבח אם-שור אם-שה ספרי מ"ה – לרבות כלאיים (לרבות) בין בארץ בין בחו"ל.
מלבי"ם... וכן דרשו פה כל שהוא **שור** וכל שהוא **שה** וא' מרבה כלאיים וא' מרבה חו"ל ... בסתמא ספרי ר"ש ... כמו שמביא ב-
חולין קלו ע"ב... וכן יסביר כע"א ??? פטור מן המתנות, שכן לא דרש **אם-שה** לרבות את
זבחי הנזבח – מדובר בבשר חולין ובהמה היא בכלל חיה טהורה או חיה טהורה היא בכלל בהמה, לכן אפשר כי **זבחי הנזבח** – מרכא טפא, יתור לרבות לשחיטת חולין חיה טהורה ועופות, לכן **מאת** – תביר, ממעט החיות והעופות הטהורים מ- **ונתן לפהו הזרע והקטנים והקבה** מתן מן ממתנות כהונה,
הקרא **אם-שור** – מונח, רבוי כפי' **ספרי מ"ה** – לרבות כלאיים (לרבות) בין בארץ בין בחו"ל. **מלבי"ם**... וכן דרשו פה כל שהוא **שור** וכל שהוא **שה** וא' מרבה כלאיים וא' מרבה חו"ל ...
אם-שה – אתנח, והגבלה שלא יתן מן הטריפה:
ע"פ **רש"י** חיה (הקרא מוציא את החיה הטהורה ממתן מתנות כהונה), ראה **שפת"ח**.

אפשר כי **דברים שופטים ח,ג:** **וזו יהיה** – תראא, בתקיד שיעורין למתנות כהונה מן החולין בפסוק (ח,ג) ... **ונתן לפהו הזרע והקטנים והקבה** ובפסוק (ח,ד) כמוסבר כאן
דברים שופטים יח,ד:

ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן-לו:
ראשית דגנך – רש"י: זו תרומה ולא פרש בה שיעור... 1/60, 1/50, 1/40.
תירשך ויצהרך – מונח רביע
וראשית גז צאנך תתן-לו – רש"י: 1/60 מחמש רחלות
ראה **דב' עקב ז,יג** על העברת הלימוד המקובל בהפרשת תרו"מ מכאן לשם

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
הפצית השערות: אחת: סלוק = סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספאקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספאקא – יתור לרבות, ככל מקום; דרגא תביר ספאקא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר ספאקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; תביר מרכא ספאקא – קבוצה שההלכה חלה על חלק מפרטיה; מרף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קפא) – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט; ויצא מהענין; קפא ואולא – (מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בולבולת;

1.6 דברים שפטים טז, יח (התשע"ו, לא מעובד)

דברים שפטים יח, א: לא יהיה לפהנים הלזים כל-שבת לני חלק ונחלה עם-ישראל אשי ה' ונחלתו יאכלון:

דברים שפטים יח, ב: ונחלה לא יהיה-לזו בקרב אחיו ה' הוא נחלתו כאשר דבר לו: ס רש"י (א - ב) כל-שבת לני - בין תמימין בין בעלי מומין:

שפת"ח ס דאם לא כן למה לי כל שבת לוי כיון שכתוב לפניו לכהנים הלזים אלא לרבות בין תמימים כו' ואם תאמר למה איצטרין מיעוט לבעלי מומין והא לעיל בפרשת צו כתיב כל זכר בני אהרן יאכלנה ופירש רש"י כל זכר אפילו בעל מום כו' ר"ל שגם הם יחלקו בקרבנות ופשיטא שלא ינחלו דמשום זה ינתן להם חלק בקרבנות ויש לומר לפי שקדשי הגבול כגון תרמה וביכורים בכור וחלה זורוע וכו' שיש לבעלים טובת הנאה בקרבנותיהן שהם יכולין ליתן לאיזה כהן שירצו ולרובם הם נותנין לתמימים שיכולין להקריב ולא לבעלי מומין שאינם יכולין להקריב הוה אמנא שיטלו חלק בארץ לכן צריך מיעוט:

חלק - בביזה: ונחלה - בארץ: אשי ה' - קדשי המקדש [קדשי קדשים] (ט: כהן בעל מום אוכל בק"ק, אף שאסור לעבוד): ונחלתו - אלו קדשי הגבול" תרומות ומעשרות. אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו. ובספרי דרשו, (דב' שפ' יח, ב) ונחלה לא יהיה-לזו - זו נחלת שאר:

בקרב אחיו"ו – זו נחלת חמשה. ואיני יודע מה היא. ונראה לי שארץ כנען שמעבר הירדן ואילך נקראת ארץ חמשה עממין, ושל סיחון ועוג, שני עממין אמורי וכנעני. ונחלת שאר לרבות³ קיני וקנזי וקדמוני. וכן דורש בפרשת מתנות שנאמר לאהרן על כן לא היה ללוי וגו' (דברים י, ט) להזהיר על קיני וקנזי וקדמוני (ט: ע"פ שפת"ח ע ר"ל קדשים שמביאין מן הגבול ומה הם ומפרש תרומות ומעשרות) (דב' שפ' יח, א) – לא יהיה – בהויתו (ביסודו) גזירת הכתוב תלש (טעם תלישא-גדולה בתפקיד תלש-הרחיק) את ה-**פהנים הלזים** – קדמא ואולא המרמוז על לימוד בסדר מסוים, שכאן עשוי להיות כלל, ואחריו **כל-שבת לני** - פרט (רש"י) בין תמימים בין בעלי מומין. **לני** – תביר, בתפקיד שבור, מלמד על בעל מום. והסביר (שפת"ח ס) אפשר שכהן בעל מום יצא מן גזירת הכתוב כי לא נוטים לתת לו קדשי גבול לכן יהיה לו חלק ונחלה? תבנית הטעמים הבאה עונה על כך:

כל-שבת לני חלק ונחלה – דרגא תביר מרכא טפאק, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא נחלות בארץ-ישראל ושעל כל אחד חלה אותה הלכה. כפ' (רש"י) בין תמימים בין בעלי מומין, אין להם נחלה מחלוקה ע"פ הגורל. אלא כל שבת נתן להם ערים וסביבותיהם כנאמר ב-(במדבר מסעי לה, ו)

אשי ה' ונחלתו – דרגא תביר טפאק, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא קדשי המקדש ו/או קדשי קדשים ושעל כל אחד חלה אותה הלכה. כל הכהנים בין תמימים בין בעלי מום אוכלים בקדשי מקדש ובקדשי קדשים. וכן זוכים במתנות כהונה מקדשי הגבול. **יאכלון** – סלוק מגביל זכיות הכהנים, כהן לא יכול לדרוש שיתנו לו במתנות כהונה בגבולין כהסביר (שפת"ח ס) ויש לומר לפי שקדשי הגבול כגון תרמה וביכורים בכור וחלה זורוע וכו' שיש לבעלים טובת הנאה בקרבנותיהן שהם יכולין ליתן לאיזה כהן שירצו. ועוד שכהן לא יכול לקבל כמתנות כהונה עבור עזרתו כבינוס תבואה לגורן.

ונחלה לא יהיה-לזו – מרכא טפאק כיתור לרבות שאין תרומות ומעשרות מארץ קיני וקנזי וקדמוני

דברים שפטים יח, י: לא ימצא בה' מעביר בנזו-ובתו באש קסם קסמים מעוני ומנחש ומכשף:

ויקרא קדשים כג, ו: ואני אתן את-פני פאיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את-מקדשי ולחלל את-שם קדשי:
דברים ראה יב, ל: השמר לה' פן-תנקש את-ריהם אתרי השמדם מפניך

ופן-תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את-אלהיהם ואעשה-לזו גם-אני:

דברים ראה יב, לא: לא-תעשה לזו' אלהיהך

כי-ליתעבדת ה' אשר שוא עשו לאלהיהם כי גם את-בניהם ואת-בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם:

ספרי דברים פרשת ראה פיסקא פא

(דב' ראה יב, לא) **לא-תעשה לזו' אלהיהך, יש כן לעבדה (ט: אמרו שבעבודות של ע"ז יש לעבד לה) ויש כן למתעבד (ט: אמרו שבעבודות לה' יש לעבוד לע"ז)**

אשר שוא – מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבעה דברים הקשורים לעבודת ה' ולהבדיל לעבודה זרה כהמשך (ספרי):

מיכן אמרו (ט: א) בדבר שמקריבים אותו למזבח אם מקריבים אותו לעבודה זרה חייב, (ט: ב) דבר שמקריבים אותו לעבודה זרה אם הקריבו למזבח פטור, (ט: ג) דבר שאין מקריבים אותו למזבח והקריבו לעבודה זרה אם מקריבים כיוצא בו (ט: ד) חייב (ט: ד) ואלו לאו פטור, יכול לא יהו מקריבים חטאות ואשמות (ט: ה), אפשר כי מתיחס ל-ט: א) תלמוד לומר (דב' ראה יב, לא) **כי-ליתעבדת ה' אשר שוא דבר השנאי ומתועב במקום, (ט: ה) דבר אחר לא נתכוננו להקריב אלא מה שהמקום שונא. (ט: ט) כמו שממשיך (ספרי) ואומר (דב' ראה יב, לא) **כי גם את-בניהם ואת-בנותיהם**, אין לי אלא בניהם ובנותיהם אבותם ואמותם מנין תלמוד לומר **בניהם** גם בניהם (ט: יתור מלת גם, ויתור מלת את שלא הזכיר הספרי) **בנותיהם** גם בנותיהם אין מלת גם, מלה זאת מגיעה מ-**גם את-בניהם** ונעשה בה שימוש חוזר. יש גם יתור מלת את שלא הזכיר הספרי) אמר רבי עקיבה אני ראיתי גוי אחד שכפתו לאביו והניחו לפניו כלבו ואכלו סליק פיסקא**

(דב' ראה יב, לא) **כי** – מונח לפני תבנית סוגרת ענין **גם את-בניהם ואת-בנותיהם**, מונח זה כעין מלמד על דרשות נוספות בתוכן לפי תבנית הטעמים שלה. אפשר שכאן הוא הגורם לשימוש חוזר במלת "גם" עם מלת **בנותיהם** גם בנותיהם ועל ע"י כך דורש "אמותם" מ-**בנותיהם** גם בנותיהם.

גם את-בניהם ואת-בנותיהם – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן שתי דרשות שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב וזה רבוי אבות מבניהם, רבוי אמהות מבנותיהם.

ירושלמי סנהדרין פ"ז ה"י (וילנה לח - לט) גמ' אזהרה לנותן מזרעו למולך מניין? ראה הפסוקים

(דב' שפ' יח, י) **מעביר בנזו-ובתו** - מרכא טפאק בתפקיד יתור לרבות כפ' [אור שמחה] לרבות אפילו העביר **באש** לשאר ע"ז שאין

דרכה בכך, שחייב כרת.

... (וילנה לח,ב) מולך, כל שתמליכהו עליך, אפילו קיסם אפילו צרור (וי' קד' כג) **והכרתי אתו מקרב עמו**, לרבות שאר ע"ז בהיכרת

(וי' קד' כג) **והכרתי אתו** - מרכא טפאק בתפקיד יתור לרבות כהמשך [הירושלמי] לרבות שאר ע"ז בהיכרת

מקרב עמו – מונח אתנח,

רבי נסה בשם רבי לעזר (אור שמחה א"ש) - שאר ע"ז בהיכרת אף שאין דרכם בכך, ר' לעזר ב"ר שמעון אמר דאינו חייב אלא על המולך בלבד (א"ש) ודווקא על יוצאי יריכו) לרבות שאר ע"ז לבנים ולבנות, (וגירסה אחרת) לאבות ואמהות (א"ש) שאר ע"ז שחייבין כרת אף

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בתורה שבעל-פה, התשע"ו
הפניתי השערות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא – מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפאא – יתור לרבות, ככל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודו שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1. זקף-קטן; 2. זקף-גדול; 3. רביעי; 4. ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישיה: (קפא – סדר קיימות; אולא = גרש = גרש"ט; יוצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

במעביר אביו ואמו) ... אמר ר' זעירה (א"ש) הא דאמרן דר' אלעזר ב"ר שמעון מחייב במעביר לפני שאר ע"ז אף באבות ואמהות היינו דווקא בשאין עבודתה לכן, (א"ש) שאין דרך עבודתה להעביר לפניה (אבל אם היתה עבודתה לכן פטור (א"ש) דווקא במולך חייבה התורה עליו בכדרכה, אבל שאר ע"ז בכדרכה פטור ובשלא כדרכה חייב אפילו על אבות ואמהות)...

מתניתא מסייעא לרבי הילא (א"ש) דס"ל דמולך קיל טפי משאר ע"ז, שדרכה בעבודה זו, דבמולך חייב רק על יוצאי יריכו, דתני מולך בכלל עובדי ע"ז היה (דכתיב (ד' ראה יב, ו) ופן תדרש לאלהיכם לאמר איכה יעבדו הגוים ... משמע כל חוקות עבודותיהם, שבכל עבודה וכל חוק שהם עובדים חייב, ולעולם לא היה הכתוב צריך לפרט את המולך) ויצא לידון להקל עליו (א"ש) ויצא המולך ליכתב בני עצמו, להיות נידון להקל) שלא יהיה חייב אלא על יוצאי יריכו (א"ש) אבל שאר ע"ז חייב עליהם אף באבות ואמהות אף כשעבודתם בכך, והוי סייעתא לר' הילא דאיכא תנא דס"ל הכי (כי יש עוד תנא הסובר כמוהו) (ו' קד"ג, ו) וא"י אתון את-פני בא"ש הווא והכרתי אתון מקרב עמו...

(ו' קד"ג, ו) וא"י אתון את-פני בא"ש הווא – זקף-קטן מלמד על שתי דרשות, לפחות אחת מהן היא בתוכן (ו' קד"ג, ו) וא"י אתון את-פני – גרשיים מהפך פשטא – כעין יצא לידון בדבר אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר, יצא לידון בעבודת המולך מתוך שאר עבודות זרות, יצא להקל ולא להחמיר בה שלא יהיה חייב בהיכרת אלא על יוצאי יריכו לעומת שאר ע"ז חייב עליהם אף באבות ואמהות אף כשעבודתם בכך! דרשה אחרת בא"ש הווא – מונח זקף-קטן והכרתי אתון – מרכא טפאא, יתור לרבות שאר ע"ז בהיכרת אף שדרכם בכך. מקרב עמו – מונח אתנח,

דברים שפטים יח, יב: [ו] לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף: [יא] וחקר חקר ושאל אויב וידעני ודרש אל-המתים: [יב] כן-תועבת ה' כל-עשה אלה ובגלל התועבת האלה ה' אלהיך מוריש אותם מפניך:

רש"י (י) מעביר בנו ובתו באש – היא עבודת המולך, עושה מדורות אש מכאן ומכאן ומעבירו בין שתיים (ראה ספ"ד קעא). **קסם קסמים –** אי זהו **קוסם**? האוחז את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך; וכן הוא אומר: "עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו" (הו' ד, יב; ראה ספ"ד קעא). **מעונן –** רבי עקיבא אומר: אלו נותני עונות, שאומרים: עונה פלונית יפה להתחיל. וחכמים אומרים: אלו אוחזי העינים (ראה ספ"ד קעא). **ומנחש –** פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך, מקלו נפל מידו (ראה שם).

(יא) [וחקר חקר – שמצורף נחשים ועקרים או שאר חיות למקום אחד (ראה ספ"ד קעב). **ושאל אויב –** זו מכשפות ששמו פיתום, ומדבר משחיו, ומעלה את המת בבית השחי שלו (ראה שם). **וידעני –** מכניס עצם חיה ששמה ידוע בתוך פיו, ומדבר העצם על ידי מכשפות (ראה סנה' סה, ב). **והדרש אל-המתים –** כגון המעלה בזכורו, והנשאל בגלגולת (ראה ספ"ד קעב). **(יב) כל-עשה אלה –** 'עושה כל אלה' לא נאמר, אלא **כל-עשה אלה –** אפילו אחת מהן (ראה ספ"ד קעג).

טט – רש"י בפירושו לפסוק (יח, י) פירש כמעט את כל הפסוק פרט לאחרון מהו **ומכשף**. פסוק (יח, יא) בעל רישא המלמד על פעולת **והחקר חקר** ובעל סיפא המלמד על שלוש פעילויות הבאות **ושאל אויב וידעני ודרש אל-המתים**:-- (אתנח) מרכא פשטא זקף-קטן טפאא סלוק. התבנית הזאת מלווה תוכן ובו שתי פעולות **שאל ודרש**, הצירוף של (אתנח) מרכא פשטא זקף-קטן ושתי פעולות מעלה אפשרות ללימוד אלפני לפניו ולאחריו.

לימוד אלפני לפניו לפסוק (יח, י) ללמד מהו ה-מכשף שלא פירש רש"י ב-(יח, י). פי' **רש"י (יח, יא)** כי **ושאל אויב –** זו מכשפות ששמו פיתום, ומדבר משחיו, ומעלה את המת בבית השחי שלו (ראה ספ"ד קעא) טט – **מכשפות הקשורה באדם מת וידעני –** מכניס עצם חיה ששמה ידוע בתוך פיו, ומדבר העצם על ידי **מכשפות** (ראה סנה' סה, ב). טט – **מכשפות הקשורה בחיה מתה**.

לימוד לאחריו לפסוק (יח, יא) ללמד כי ודרש אל-המתים – כגון המעלה בזכורו (כנראה אדם מת), והנשאל בגלגולת (של אדם מת או של חיה מתה) (ראה ספ"ד קעב). טט – הלימוד בחלק הראשון קישר מכשפות למתים וכאן רוצה ללמד כי **והדרש אל-המתים** שהוא פעולה הקשורה במתים גם היא למכשפות תחשב. אפשר כי הלימוד למכשפות מתחיל מלאחריו **והדרש אל-המתים** ומלמד כי גם **ושאל אויב וידעני** קשורים במתים לפי האופנים המפורשים וכל אלה מלמדים כי ה-**מכשף** הכתוב ב-(יח, י) פעולתו ע"י קשר כלשהו למתים.

ומצאנו כי המתים יודעים משהו מהעתיד כמסופר ב-**בבלי ברכות יח, ב** והתניא: מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ראש השנה בשני בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות. ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו, אמרה חדא לחברתה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. **רש"י (יב) כל-עשה אלה –** 'עושה כל אלה' לא נאמר, אלא **כל-עשה אלה –** אפילו אחת מהן (ראה ספ"ד קעג). **כל-עשה אלה –** מונח אתנח, מונח מרבה, אתנח מגביל, רוצה לומר כי כל הפעילויות המנויות ב-(יח, יא) והרשומות ברישום קצר **כל-עשה אלה –** מונח, חלה עליהם ההגבלה הבאה מטעם אתנח במלת **אלה –** אתנח, כפי' רש"י אפילו אחת מהן (ראה ספ"ד קעג).

[יד] כיו הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל-מעננים ואל-קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לה' ה' אלהיך: [טו] נביא מקרבך מאחריך פלמי יקים לה' ה' אלהיך אליו תשמעו:

(דב' שפ' יח, יד) ואתה – זקף-גדול ענין בעל לפחות שלוש נקודות שנים באופן אחד ואחת באופן אחר, **תיב"ע--**... יאתין לא כאתהון אלהן כהניא אילון אוריא ותומיא ונביא תחציא יהב להון ה' אלקכון **רש"י:** לא כן נתן לך-הקב"ה לשמוע אל מעוננים אל קוסמים שהרי השרה שכניה על הנביאים, אורים ותומים הענין: שמיעה דרישת עתיד. שתי נקודות באופן אחד אלו שמיעה אל הנביאים ואל האורים ותומים נקודה באופן אחר – הגויים שומעים **אל-מעננים ואל-קסמים –** מרכא טפאא, בתפקיד ענין אחד **מלבי"ם-ע"י** לימוד התורה וע"י נביא.

(דב' שפ' יח, יד) ... ואתה לא כן – זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין שנוי גדול מהסדר הטבעי של אומות העולם כיון שתעו בדור אנוש הם תחת המזלות ואין יודעים העתיד אבל עם ישראל ה' מודיעו העתיד ע"י נביא אמת. **(דב' שפ' יח, יד) ... ואתה לא כן –** זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין שנוי גדול מהסדר הטבעי של אומות העולם כפי' **שפת אמת דברים פרשת שופטים [תרמ"ז – תרמ"ח – תרמ"ט] ...** ויש חכמה בעולם שנה נפש ומאלו הכחות נמצא בחכמי האומות. מעוננים היא החכמה בזמן. קוסמים במעשה. אוב ידעוני בנפשות. אכן לבנ"י נמשך בכל יום התחדשות למעלה מן הזמן והטבע.